

Ķīmijas tehnoloģijas profesors Stefans Šimanskis (1868–1931)

Alida Zigmunde, Riga Technical University

Kopsavilkums. Rīgas Politehnikuma absolvents, Rīgas Politehniskā institūta mācībspēks, ķīmiķis tehnologs un pedagogs Stefans Šimanskis (1868–1931) 1915. gadā kopā ar RPI evakuējās uz Maskavu pēc Rīgas augstskolas darbības pārtraukšanas Krievijā 1918. gadā, neatgriezās Latvijā, bet kļuva par uz RPI bāzes jaundibinātā Ivanovovožņesenskas Politehniskā institūta profesoru. 1922. gadā viņš atgriezās Latvijā un strādāja par skolotāju un direktoru inženiera N. Okolo–Kulaka privātajā krievu tehnikumā Rīgā, eksperimentēja savā privātajā ķīmijas laboratorijā. Rakstā atspoguļota RPI profesora S. Šimanska maz zināmā darbība 20. gs. 20. gados.

Atslēgas vārdi: Rīgas Politehniskais institūts, ķīmija, inženiera Nikolaja Okolo–Kulaka privātais krievu tehnikums Rīgā.

Stefans Šimanskis dzimis 1868. gada 7. janvārī (pēc vecā stila 1867. gada 26. decembrī) Harkovā ļoti bagātā Dienvidkrievijas rūpnieka ģimenē. Pēc Harkovas reālskolas beigšanas viņš 1887. gadā ieradās Rīgā, lai Rīgas Politehnikumā studētu ķīmiju. Studiju laikā viņš iestājās krievu studentu korporācijā „Fraternitas Arctika”. 1895. gadā pēc ļoti sekmīgām studijām S. Šimanskis saņēma inženiera ķīmiķa diplomu ar uzslavu [1]. Pēc augstskolas absolvēšanas ķīmiķis S. Šimanskis atgriezās Harkovā un 1895./96. mācību gadā papildināja savas zināšanas kā brīvklausītājs Harkovas Tehnoloģiskajā institūtā. Īsu laika sprīdi viņš strādāja Sanktpēterburgā, tad Tulā, bet jau 1897. gadā kļuva par reorganizētā Rīgas Politehniskā institūta asistentu. Nākamā gada rudenī S. Šimanski sūtīja komandējumā uz ārzemēm, lai viņš iepazītu tuvāk krāsošanas specifiku un sagatavotos mācībspēka darbam. 1899. gada 1. jūlijā Šimanskis kļuva par docentu ķīmijas tehnoloģijā, un viņš īpaši specializējās šķiedrvielu tehnoloģijā. Sākot no 1906. gada 1. jūlija viņš bija adjunktprofessors, bet no 1911. gada 2. (15.) maija – profesors ķīmijas tehnoloģijā. Stefans Šimanskis bija profesora Maksimiliāna Glāzenapa skolnieks un tika gatavots par vienu no viņa darba turpinātājiem. Ķīmijas tehnoloģija 19. gadsimta beigās bija jau tiktāl attīstījusies, ka vienam speciālistam bija grūti aptvert visus tās virzienus. Augstskolā līdzās S. Šimanskim ķīmijas tehnoloģijā darbojās viņa laikabiedri – kopš 1893. gada speciālists kurināmo vielu tehnoloģijā Karls Blahers, kopš 20. gadsimta sākuma arī metalurģijas un minerālmēslu speciālists Erhards Bricke un rūgšanas tehnoloģijas speciālists Mihels Vitlihs. Profesors Maksimiliāns Glāzenaps strādāja RPI līdz 1913./14. mācību gada beigām.

Stefans Šimanskis bija pazīstams ne tikai kā tekstilrūpniecības speciālists, bet arī kā grāmatu autors un

līdzautors. Viņš publicējis arī zinātniskos rakstus. Diemžēl nav izveidota pilnīga profesora S. Šimanska publicēto darbu bibliogrāfija un ne viss viņa uzrakstītais ir zināms. Rīgas Politehniskā institūta dokumenti liecina, ka viņam ir daudz publikāciju un viņš mudinājis publicēties arī savus studentus. Tā, piemēram, 1908. gadā viņa vadībā Rīgas Politehniskā institūta students Mārtiņš Prīmanis uzrakstījis rakstu par RPI ķīmijas tehnoloģijas laboratorijas darbību, kas publicēts Maskavā iznākušajā žurnālā „Известия Общества для содействия улучшению и развитию мануфактурной промышленности” [2]. Kopā ar Ķīmijas nodaļas studentu Kārli Neimani S. Šimanskis publicējis rakstu par RPI krāsošanas laboratoriju Sanktpēterburgā iznākušajā žurnālā „Вестник общества технологов”. Abi minētie raksti ir nodēriģi RPI ķīmijas laboratoriju vēstures izpētei, jo nav daudz ziņu par to darbību. Zināms, ka S. Šimanskis darbojās Ķīmijas tehnoloģijas laboratorijā, kuru ilgus gadus vadīja profesors Maksimiliāns Glāzenaps un ka laboratorijā veikti daudzi pētījumi, kas vēlāk tika aprakstīti zinātniskajos rakstos. Profesora S. Šimanska students K. Neimanis 1908. gadā publicēja rakstu arī Harkovā izdotajā žurnālā „Известия Южнорусского общества технологов”, izklāstot pieredzi līnu un kaņepju šķiedru attaukošanā un balināšanā. 1915.–1916. gadā S. Šimanskis publicēja astoņus zinātniskos rakstus. Vēl S. Šimanskis Rīgā sarakstījis mācību grāmatas ar vecāko kursu studentiem Pjotru Budņikovu un Alfrēdu Vēberu – 1911. un 1912. gadā krievu valodā izdots praktikums krāsošanā. Ar P. Budņikovu profesors sadarbojās arī turpmākajos gados – 1916. gadā tika izdota abu zinātnieku mācību grāmata kvalitatīvajā analizē un, iesaistot vēl Vladimīru Derepackovu, grāmata par ādu miecēšanu. 1916. un 1917. gads bija grāmatām ražīgs arī Pjotram Budņikovam – tika iespiestas trīs viņa grāmatas („Šķiedrmateriālu ķīmijas tehnoloģijas īsais kurss”, „Elementārs ķīmijas kurss”, „Kažokādu apstrāde un krāsošana”) profesora Stefana Šimanska redakcijā. Dažas grāmatas tika izdotas atkārtoti, piemēram, 1920. gadā Ivanovovožņesenskā iznāca populārzinātniskās S. Šimanska un P. Budņikova grāmatas „Rokasgrāmata kokvilnas, vilnas un zīda izstrādājumu krāsošanā” 4. izdevums [3]. Mazāk zināmi ir profesora Šimanska raksti ukraiņu valodā, kas veltīti tekstila apstrādei un ukraiņu nacionālajai virtuvei.

Mācību procesā augstskolā nākamie ķīmijas tehnologi apguva vairāk teorētiskās zināšanas, bet praktiskās nācās iegūt, praktizējoties laboratorijās un iepazīstoties ar dažādu rūpnīcu un fabriku darbu. Svarīgi bija, protams, sekot

jaunākajiem atklājumiem un tehnoloģijām un ar tiem iepazīstināt arī studentus. S. Šimanskis kopā ar studentiem apmeklēja ne tikai tuvākos uzņēmumus, bet devās arī uz rūpniecām Maskavā, Sanktpēterburgā, Kiržacā (Vladimiras guberņā) (1908), Viļņā, Varšavā, Lodzā (1909) un citās pilsētās.

Rīgas Politehnikuma un Rīgas Politehniskā institūta mācībspēki referēja dažādās biedrībās gan par ar savu specialitāti saistītiem, gan arī citiem sabiedrību interesējošiem jautājumiem. Izņēmums nebija arī profesors S. Šimanskis. Piemēram, 1908. gadā viņš Rīgas dabaspētnieku biedrībā referēja par arodskolu organizēšanu Krievijā un Rīgas pedagoģiskajā biedrībā par dabaszinību studiju nozīmi [2]. Stefans Šimanskis kopā ar kolēģiem ķīmijas tehnoloģiem E. Bricki, P. Budņikovu un K. Blaheru darbojās 1910. gadā dibinātajā Rīgas Politehnisko institūtu beigušo biedrībā, bet profesors Maksimiliāns Glāzenaps bija minētās biedrības goda biedrs [4]. Par profesora lektora un pedagoga talantu saglabājušās visai skopas ziņas. Viņa students J. Dāvis savās atmiņās rakstīja, ka profesors Šimanskis viņam lasījis obligāto higiēnas kursu un speciālos gumijas, krāsošanas un balināšanas kursus, taču „studenti viņu sevišķi necienīja vājo zināšanu dēļ un arī tādēļ, ka viņš izvairījās diplomantiem dot tiešus norādījumus par viņu problēmām” [5]. Ķīmijas vēsturnieki gan atraduši, ka P. Budņikovs raksturojis S. Šimanska lekcijas kā bagātīgu materiālu un tajās viņš rakstījis uz tāfeles sarežģītas formulas un reakcijas bez konspekta un piezīmēm [6].

Jauns posms augstskolas un tās personāla dzīvē sākās 1915. gada vasarā, kad Pirmā pasaules kara fronte tuvojās Rīgai un Rīgas Politehnisko institūtu evakuēja uz Krieviju un augstskola līdz 1918. gada pavasarim darbojās Maskavā. Profesors S. Šimanskis evakuējās līdz ar augstskolu, bet pēc Brestas miera līguma noslēgšanas un pēc RPI darbības pārtraukšanas viņš izlēma palikt Krievijā. Līdz ar RPI darbības pārtraukšanu Maskavā sākās rosīga jaunas augstskolas organizēšana Ivanovovožņesenskā. Jau 1918. gada maijā tika organizēta sanāksme ar aicinājumu pārcelties uz Ivanovovožņesensku un daļa mācībspēku šo uzaicinājumu pieņēma. Izšķiršanos par labu Ivanovovožņesenskai daļēji veicināja neziņa par RPI tālāko likteni. S. Šimanskis kopā ar citiem RPI mācībspēkiem, M. Berlovu, K. Blaheru, V. Keldišu, N. Ozmidovu u. c., izlēma doties uz jaundibināmo Ivanovovožņesenskas Politehnisko institūtu. [7]. Pēc Brestas miera līguma RPI Ķīmijas nodaļu daļēji reevakuēja uz Rīgu, bet viss Krievijā palikušais kļuva par pamatu Ivanovovožņesenskas Politehniskā institūta Ķīmijas fakultātes darbības uzsākšanai. Uz profesora Šimanska pleciem gūlās Ķīmijas fakultātes Šķiedru materiālu katedras izveide un tās vadīšana. Jau kopš 1918. gada viņš organizēja ķīmijas kolokvijus. Tajos regulāri tika apspriesti mācībspēku un studentu ziņojumi par aktuāliem ķīmijas, tostarp ķīmijas tehnoloģijas jautājumiem. Pirmajos piecos augstskolas darbības gados ķīmijas kolokvijā tika apspriesti vairāk nekā 50

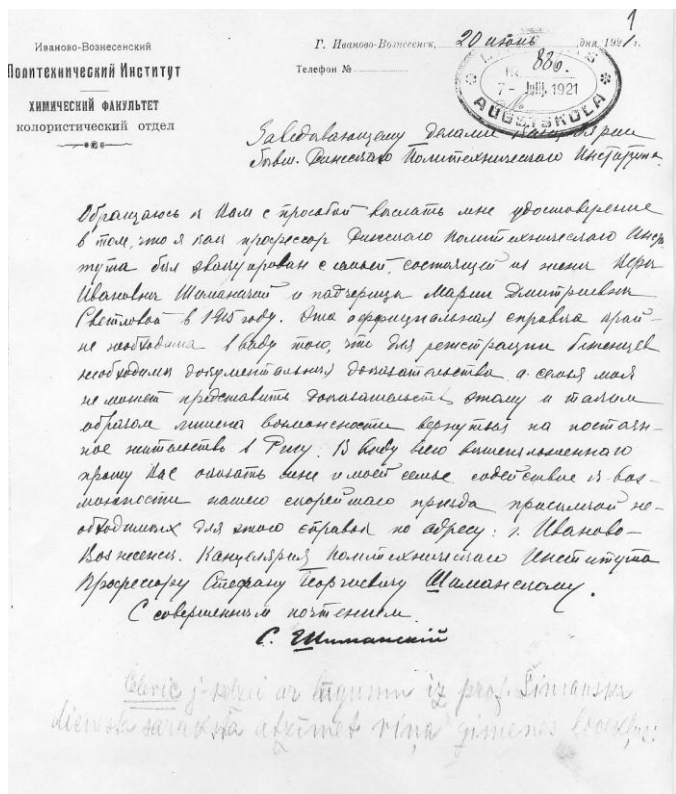
ziņojumi, no kuriem 16 bija sagatavojis profesors Šimanskis [8]. No 1918. līdz 1922. gadam šķiedrvielu tehnoloģijas profesors Šimanskis strādāja Ivanovovožņesenskā un līdzās darbam augstskolā profesors sadarbojās ar Ivanovovožņesenskās tekstilrūpniecības uzņēmumiem un pilsētas 1. bibliotēkā uzstājās ar populārzinātniskām lekcijām par higiēnu, veselībai nekaitīgiem darba apstākļiem rūpniecās, strādnieku dzīvībai un veselībai kaitīgu apstākļu novēršanu, notekūdeņu attīrīšanu ar attīrīšanas iekārtām. Strādājot Ivanovovožņesenskā, viņš publicējies arī augstskolas zinātniskajā izdevumā „Известия Иваново-Вознесенского Политехнического института”. Kopā ar S. Šimanski Ivanovovožņesenskās Politehniskajā institūtā sāka strādāt RPI 1911. gada Ķīmijas nodaļas absolvents Pjotrs Budņikovs (1885–1968), vēlākais PSRS ZA korespondētājloceklis (1939), Ukrainas PSR ZA akadēmiķis (1939). Ivanovovožņesenskās Politehniskais institūts 1930. gadā tika reorganizēts un uz tā bāzes izveidojās četras augstskolas – lauksaimniecības, tekstilrūpniecības, enerģētikas un ķīmijas tehnoloģijas. Jāatzīmē, ka 1930. gadā dibinātajā Ivanovovožņesenskās Ķīmijas tehnoloģijas institūtā darbojušies RPI absolvents un bijušais mācībspēks Pjotrs Budņikovs un bijušais students Jakovs Sirkins – akadēmiķi, kuri saņēmuši Staļina prēmiju, un viņus godāja gan padomju laikā, gan godina un lepojas Krievijā joprojām. Kopš 1993. gada minētais institūts turpina strādāt kā Ivanovas Valsts Ķīmijas tehnoloģijas universitāte. Šīs augstskolas vēsturē pamatoti tiek minēti arī Rīgas Politehniskā institūta mācībspēki un studenti, tostarp S. Šimanskis [8]. Jāmin, ka 1930. gadā par Ivanovovožņesenskās Ķīmijas tehnoloģijas institūta pirmo rektoru kļuva latvietis, Rīgā dzimušais, Herberts Skudra (1894–1938), taču viņš Rīgas Politehniskajā institūtā nav studējis.

Jau 1920. gadā Ivanovovožņesensku pameta Stefana Šimanska kolēģis, Ivanovovožņesenskās Politehniskā institūta Ķīmijas fakultātes dekāns ķīmiķis Karls Blahers, kurš atgriezās Latvijā un iesaistījās Latvijas Augstskolas, vēlākās Latvijas Universitātes darbā. Drīz vien par atgriešanos Latvijā sāka domāt otrs kolēģis – Mihails Berlovs, kurš bija Ivanovovožņesenskās Politehniskā institūta pirmais rektors (1918–1921). Pēc Latvijas Polītpārvaldes ziņām Stefans Šimanskis jau 1921. gada septembrī un oktobrī bija iebraucis Latvijā un tobrīd esot bijis izglītības komisijas eksperts pie Padomju Krievijas sūtniecības Latvijā [9]. Tā kā Latvijas Republika jau kopš 1918. gada bija patstāvīga valsts, lai te varētu uzturēties un dzīvot, bija nepieciešama uzturēšanās vai darba atļaujas lieta, taču S. Šimanskis vēlējās pārcelties uz dzīvi Latvijā, tāpēc lūdza 1921. gada 20. jūnijā Latvijas Augstskolai kā RPI mantinieci izdot viņam apliecību par RPI un viņa ģimenes evakuāciju uz Krieviju [10].

Profesors Šimanskis 1922. gadā pārtrauca darbu Ivanovovožņesenskā un kā kara bēglis kopā ar sievu Veru (dzimušu Kuzmins, 1868. gadā Ventspilī) ieradās Rīgā. Viens no iemesliem neapšaubāmi bija nekustamais īpašums Latvijā.

Kā bagāta rūpnieka dēls Stefans Šimanskis varēja iegūt ne tikai labu izglītību, bet pēc tēva nāves viņam tika arī prāvs mantojums. Jau 1900. gadā Elizabetes un Marijas ielas stūrī viņš ieguva savā īpašumā lielu mūra piecstāvu namu ar apmēram 30 dzīvokļiem. Vēl viņš iegādājās vasarnīcu Jūrmalā, Mellužos, kas kara laikā tika stipri izpostīta [11]. Atgriezies Latvijā, profesors Šimanskis vēlējās kopā ar sievu iegūt Latvijas pavalstniecību, kas tika piešķirta 1923. gadā. Viņa sieva Vera Šimanska esot runājusi skaidrā latviešu valodā, bet ģimenē abi runājuši krievu un ukraiņu valodā. Lai gan ne vienreiz vien S. Šimanskis nosaukts par ukraiņu izcelsmes ķīmiķi un pedagogu, dokumentos atrodami vienīgi ieraksti, ka viņš pēc tautības ir krievs [12].

Cik daudz šai darbā pievestie dati noderēs Latvijas lauksaimniecībā un tekstilrūpniecībā, nevaru spriest, bet, izdodot šo manu nelielo drukas darbu, gribu nest iespējamu labumu mani uzņēmušai valstij”. Minēto brošūru caurskatīja un veica nepieciešamo korektūru Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes studente A. Lecajs. Viņa caurskatīja arī vēl otru 1922. gadā latviski izdoto S. Šimanska brošūru „Par higroskopiskās vates pagatavošanu no kokvilnas un linu atkritumiem” [13]. Atgriezies Latvijā, S. Šimanskis kļuva par inženiera Nikolaja Okolo–Kulaka privātā krievu tehnikuma Rīgā direktoru. Tehnikums bija nodibināts jau 1921. gadā, un tajā par skolotājiem strādāja gan RPI absolventi, gan

2.att. Profesors S. Šimanskis ap 1922. gadu

1. att. S. Šimanska lūgums Latvijas Augstskolai apstiprināt dokumentāri viņa darbību un evakuāciju kopā ar RPI uz Krieviju

S. Šimanskis runāja un varēja sazināties dzimtajā krievu valodā, kā arī ukraiņu, vācu un franču valodā. Šķiet, viņš nav bijis pārliecināts par savām zināšanām latviešu valodā, bet sapratis to. Interesanti, ka gan viņš, gan daži viņa laikabiedri bijuši ļoti pateicīgi Latvijai par iespēju te dzīvot. Tam apliecinājums ir viņa 1922. gadā Rīgā izdotās brošūras „Nātru augi kā šķiedru materiāls” priekšvārds. Tajā rakstīts, ka „sekojošais drukas darbs ir mazliet mainīts priekšlasījums, kuru noturēju 10. oktobrī 1920. gadā „Ķīmijas kolokvija” sēdē Ivanovo-Vozņesenskās Politehniskā institūta „Linu atkritumu kotonizācijas komisijas” uzdevumā, kuras priekšsēdētājs es biju.

kādreizējie mācītspēki, piemēram, Stefana Šimanska novadnieks Mihails Berlovs, bet tehnikuma dibinātājs īsu laiku bija studējis inženierzinātnes RPI. Diemžēl N. Okolo – Kulaka nodoms dibināt privātu tehnisku augstskolu netika realizēts, taču tajā noteikti būtu bijusi vieta tādiem profesoriem kā M. Berlovs un S. Šimanskis. Privātajā N. Okolo–Kulaka tehnikumā esot bijusi lieliska pedagogu komanda un labs pedagoģiskais darbs. Jaunieši izvēlējās mācīties tehnikumā arī mācību valodas dēļ, jo daudzi latviešu valodu neprata. Vēlāk, jau 30. gadu vidū, bija pietiekami daudz valsts tehnikumu, un valsts valodu jaunieši bija apguvuši skolās, tāpēc tas tika slēgts. S. Šimanskis bija ne tikai tehnikuma skolotājs higiēnā, bet arī tā direktors no 1928. līdz 1931. gadam [14]. Lai gan dokumenti par minēto

tehnikumam nav gana pilnīgi un arī skolotāju dienesta gaitu aprakstos nav iekļautas visas ziņas, izdevies noskaidrot, ka S. Šimanskis bija tehnikuma direktors no 1928. gada līdz mūža beigām 1931. gadā [15]. Līdz šim tika uzskatīts, ka viņš bija tehnikuma direktors jau no 1922. gadu, bet šajā laikā minēto privāto tehnikumu vadīja tā dibinātājs un īpašnieks Nikolajs Okolo–Kulaks (1921–1927), un pēc viņa nāves par direktoru tika iecelts Mihails Berlovs. Par to liecina arī tehnikuma dokumenti Latvijas Valsts vēstures arhīvā, kur par tehnikuma pedagoģiskās padomes priekšsēdētāju 1927. gadā minēts M. Berlovs, jo, kā zināms, pedagoģiskās padomes priekšsēdētāja pienākumus parasti pildīja direktors. Nākamajos gados tehnikuma pedagoģiskās padomes priekšsēdētāja amatu ieņēma S. Šimanskis, jo viņš bija tehnikuma direktors [16].

Zināms, ka profesors S. Šimanskis pēdējos gados slimojis un viņa viena no pēdējām zinātniskajām publikācijām ievietota Vācijā izdotajā speciālajā žurnālā „Faserstoffe und Spinnpflanzen” 1923. gada 11./12. numurā. Viņa dzīvoklī Marijas ielā 4 bija iekārtota plaša ķīmiskā laboratorija dažādiem zinātniskiem izmēģinājumiem un privātām vajadzībām. Parasti profesors esot cēlies ap pulksten 9 no rīta un viņam bijusi mājkalpotāja. Viņa dzīvesbiedre nomira 1930. gada novembrī un profesors ļoti pārdzīvojis viņas aiziešanu mūžībā. Profesora ģimenē bijusi audzumeita, kas dzīvoja Harkovā. S. Šimanska māsa dzīvoja Polijā, bet brālis – Francijā. Dzīves pēdējās nedēļās profesors bijis ļoti drūmā un nospīstā garstāvoklī, nav saticies ar draugiem un mājkalpotājai izteicies par dzīves apnikumu un pat pašnāvību. 1931. gada 7. februārī viņš lūdzis mājkalpotāju nākamajā rītā modināt viņu tikai pēc pulksten 11, kad viņš tika atrasts jau miris [11]. Profesors bija pakāries. Viņš aizgāja mūžībā 63 gadu vecumā un Latvijā nodzīvoja vairāk nekā trīsdesmit gadus jeb vairāk nekā pusi savas dzīves. Profesora veikumu Latvijā un Rīgas Politehniskā institūta mantiniecē, t.i., Rīgas Tehniskajā universitātē joprojām piemin gan ķīmiķi, gan tekstilrūpniecības speciālisti.

LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA) 7175. f., 1. apr., 1856. l., 578. lpp. *Rīgas Politehnikuma absolventam Stefanam Šimanskim 1895. gadā izsniegtais inženiera ķīmiķa diploms.*

2. LVVA 7175. f., 1. apr., 38. l. *Rīgas Politehniskā institūta atskaite par 1908. gadu.*
3. Руководство по крашению хлопчатобумажных, шерстяных и шелковых изделий: научно-популярная литература / С. Г. Шиманский, П. П. Будников. 4-е изд. Иваново-Вознесенск: Иваново-Вознесенский политехн. ин-т, 1920, 222 с.
4. *Отчет о деятельности О-ва Окончивших Рижский Политехнический институт за 1912/13 и 1913/14 годы.* Рига, 1914, стр.
5. Dāvis J. *Atmiņu drumstalas par R. P. I. Ķīmijas fakultāti.* Tehnikas Apskats. 1962, Nr. 35, 10. lpp.
6. Grosvalds I., Alksnis U., Ruplīs A., Meirovics I. *Ķīmija Rīgas Politehnikumā un Rīgas Politehniskajā institūtā.* Rīga: Latvijas ķīmijas vēstures muzejs, 2001, 51. lpp.
7. Augstākās tehniskās izglītības vēsture Latvijā. 1. daļa. Rīga: RTU, 2002, 95. lpp.
8. Из “золотого фонда” Ивановского государственного химико-технологического университета. Иваново: ИГХТУ, 2005, 131 с.
9. LVVA *Polīpārvaldes kartotēka, Stefans Šimanskis.*
10. LVVA 7427. f., 13. apr., 1682. l. *Stefana Šimanska lūgums Latvijas Augstskolai apstiprināt dokumentāri viņa darbību RPI.*
11. [B.a.]. Profesora traģiskā nāve. Jaunākās ziņas 1931, Nr. 31.
12. LVVA 3234. f., 2. apr., 14811. l. *Šimanska Stefana Georga dēla pavalstniecības lieta.*
13. Šimanski S. G. *Par higroskopiskās vates pagatavošanu no kokvilnas un lina atkritumiem.* Rīga, 1922. 12 lpp.
14. LVVA 3264. f., 1. apr., 11. l. *Inženiera N. Okolo – Kulaka privātā krievu tehnikuma Rīgā dokumenti.*
15. Zigmunde A. *The activities of the private Russian technical school (technikum) of engineer Nikolaj Okolo - Kulak.* ATEE Spring university. Teacher of the 21st century: Quality Education for Quality Teaching. Rīga: Latvijas universitāte, 2008. 51 p [In CD ROM]
16. LVVA 2125. f., 1. apr., 898. l. *Sarakste par inženiera N. Okolo – Kulaka privātā krievu tehnikuma Rīgā mācību un audzināšanas darbu 1926.– 1929. g.*

Alīda Zigmunde, Dr. paed., Specialist (1989–2007) and since 2007 Senior researcher at the Institute for Humanities at the Riga Technical University. Main academic interests: the history of pedagogy in Europe, the history of the institutions of education, of private schools and the history of pedagogy of universities. Address: Rīga, Āzenes iela 14/24 – 309, LV – 1048; Phone +371 29869642, e-mail: azigmunde@web.de

Alida Zigmunde. The Professor of Chemical Technology Stefan Schimansky (1868–1931)

As the United Nations Organization has declared in the year 2011 “The International Year of Chemistry” it is important to remember the history of chemistry and its chemists in Latvia too and to do some research in this field. We owe it to the chemist E. Schimansky to show the some important public moments in his life. The article describes Stefan Schimansky (1868–1931), a graduate of the Riga Polytechnic and professor of chemistry of the Polytechnic Institute of Riga, the professor at the Polytechnic Institute of Iwanowo-Wosnesensk in Russia. Professor Schimansky as well as his activities in these institutions have often been described, but his life and his last years are lesser known. He returned from Russia to Latvia together with his wife in 1922, became a citizen of Latvia and worked at the Private Russian Technical School of Engineers of Nikolai Okolo-Kulak as a teacher from 1922 und from 1928 to 1931 as the director of this school. Caused by the lack of research public knowledge was, that he worked as the director from 1922 on, but this was not so. S. Schimansky is the author and co-author of textbooks and his publications in Russian are well known. In 1922 two of his textbooks were printed in Latian, but they are lesser known and they have become bibliophilical rarities. One of his most famous pupils was Pjotr Budnikow (1885-1968), he became a Corresponding Member of the Academy of Sciences of the Soviet Union and an Academician of the Academy of Sciences of Ukraine.

Алида Зигмунде. Профессор химической технологии Стефан Шиманский (1868–1931)

Так как Организации Объединенных Наций объявила 2011 год Международным годом химии, важно вспомнить историю химии и знаменитых химиков Латвии. В статье описывается выпускник Рижского политехникума, профессор по химической технологии Рижского Политехнического института и Иваново-Вознесенского политехнического института в России Стефан Шиманский (1868–1931). О его деятельности имеется некоторые статьи, но о его жизни после возвращения из России в Латвию в 1922 году мало известно. В его доме на улице Марияс 4 в Риге находилась большая химическая лаборатория для научных исследований и личного пользования. С 1922 года профессор Шиманский работал учителем и с 1928 года директором частного русского техникума инженера Николая Около – Кулака в Риге. С. Шиманский является автором и соавтором учебников по химии на русском языке, а также автором двух брошюр на латышском языке, которые посвящены вопросам химии. Упомянутые издания сегодня являются библиографической редкостью. С. Шиманский создал несколько учебников совместно с одним из его самых знаменитых учеников Петром Будниковом (1885–1968), который стал членом-корреспондентом АН СССР и академиком АН Украины. Профессор Шиманский был учеником профессора Максимилиана Глазенаппа, его современниками были профессора РПИ по химической технологии Эрхард Брицке и Михел Витлих.